

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,
старшого викладача кафедри методики навчання іноземних мов

Зарічанської Наталії Володимирівни

на дисертаційне дослідження Загороднього Сергія Петровича

**«Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів
інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти»**

представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Актуальність теми дисертаційної роботи

У сучасних складних соціально-економічних умовах особливо гостро постає питання якості освіти і професійного розвитку керівника загальноосвітнього навчального закладу (ЗНЗ) як менеджера в освіті. Зміни, які відбуваються в суспільстві впливають не лише на загальні перспективи розвитку галузі освіти, а й висувають принципово нові вимоги до управління всіх її структур, зокрема і до ЗНЗ. Саме від керівника ЗНЗ та його професійної компетентності, в тому числі, інноваційної, залежить конкурентоспроможність закладу на ринку освітніх послуг, що формується в державі, і забезпечення якості освіти.

Недостатньою буде констатація того, що обрана для дослідження проблема є актуальною; вона відноситься до кола важливих для українського соціуму проблем, на які суспільство реагує досить чутливо і навіть болісно. Роль управління ЗНЗ не зменшується, а набирає у сучасному українському суспільстві нових форм, переструктурує зони потенціального розвитку випускника школи як особистості, патріота та інноватора. Ми все частіше можемо спостерігати, як неврегульованість управління самостійністю стає конфліктним чинником для всього суспільства. Вирішення цього питання автор передбачає у підготовці фахівців нового формату.

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження С.П.Загороднього, предметом якого обрано

репрезентацію «педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти».

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають наукову новизну.

По-перше, заслуговує наукової уваги розроблений автором концептуальний підхід до психолого-педагогічного аналізу сутності базових понять «інноваційна компетентність», «готовність до інноваційної діяльності», «інноваційний потенціал», «інноваційна спрямованість» та діагностичного виміру рівнів підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності як системи управлінських дій щодо досягнення визначених цілей, орієнтованих на розвиток інноваційних якостей керівників, що суттєво збагачує теоретичне значення у галузі професійної освіти.

По-друге, цінним з фахової точки зору для дослідження розвитку є створення педагогічних умов шляхом розширення змісту підготовки керівників ЗНЗ через введення та актуалізацію питань управління інноваційної діяльності учасників освітнього процесу (введення спецкурсу «Інноваційна компетентність керівників ЗНЗ»), що ґрунтується на теорії управління інноваційними процесами (Н.Василенко, Л.Ващенко, Л.Даниленко); положення щодо структури та особливостей інноваційної діяльності в галузі освіти (І. Дичківської, Н.Клокар, А.Коломієць, О.Куцевол,); концепції експертизи інноваційних проектів (О.Акімова, Б.Брилін, В.Паламарчук); теоретичні основи професійно-педагогічної освіти (В.Бондар, Р.Гуревич, В.Заболотний, І. Зязюн, М.Ковтонюк, О.Матяш, В.Петрук, В.Шахов); педагогічного моніторингу (Є.Коротаєва, Г.Єльнікова та ін.).

По-третє, цінним в теоретичному та прикладному аспектах є запропонована в роботі блоково - модульна багаторівнева система цілей для курсів та окремих занять у межах єдиної педагогічної мети, що мають забезпечувати розвиток

інноваційної компетентності керівників ЗНЗ до управління інноваційної діяльності учнів та педагогів.

По-четверте, на основі аналізу існуючих підходів розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ виокремлено педагогічну модель, що містить цільовий, методологічний, операційно-діяльнісний і оцінно-результативний блоки. Запропонована модель передбачає поле її застосування в освітньому просторі сучасного ЗНЗ, може мати практичну цінність для державного та громадського регулювання управління якістю шкільної освіти та підготовки майбутніх фахівців щодо її здійснення. Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертації С.П.Загороднього дає підстави стверджувати, що підхід дисертанта до управлінської концептуалізації розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ та діагностичного виміру рівнів підготовки керівників ЗНЗ до неї відзначається фундаментальністю, ґрунтовністю дослідження. Варто відзначити чітку структурованість роботи, логічність викладу, якісне оформлення наукового апарату роботи.

Теоретичною базою обрано поетапну послідовну технологію організації педагогічного експерименту як взаємозв'язок методології, методів та методики дослідження. Автор виокремлює основні етапи проведення педагогічного експерименту: пошуковий та експериментальний, що охоплює констатувальний, формувальний та контрольний експеримент; оброблення даних дослідження; інтерпретацію даних дослідження та формулювання висновків; впровадження результатів експерименту.

Окрім того, як теоретичні підходи використано теорії, що простежуються в роботах Ю.Бабанського, Ю.Конаржевського, М. Махмутова, І. Лернера, В. Оніщука, В.Сімонова, Т.Шамової та ін.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні як загальнонаукових методів: аналізу і синтезу (для визначення теоретичних основ дослідження стосовно рівнів розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ); порівняння, зіставлення (для визначення напрямів наукового пошуку та обґрунтування поняттєво-категоріального апарату); моделювання (для розроблення моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ); тестування, анкетування, спостереження за учасниками педагогічного процесу, бесіди з педагогами та їх керівниками, методистами та викладачами (для визначення рівнів розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ); педагогічний експеримент (для визначення педагогічних умов розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ); математичної статистики; так і спеціальних моніторингових методів, зокрема, взаємодоповнюючі та взаємозалежні методи, для вирішення окреслених задач та перевірки вихідних припущень.

Слід відзначити досить широку емпіричну базу дисертаційної роботи, яку склали результати низки кількісних та якісних досліджень, а саме: вивчення різних джерел інформації та збір фактичного матеріалу, вивчення продуктів інноваційної діяльності керівників ЗНЗ, опитування (анкетування, інтерв'ю) респондентів, тестування, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний), статистичні методи обробки експериментальних даних, метод експертних оцінок.

Справляє позитивне враження джерельна база роботи. Недостатня розробленість вітчизняною педагогічною наукою проблематики дослідження спонукала дисертанта звернутися до психологічних та соціологічних джерел. Видання, включені до списку використаної літератури, свідчать про належне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі чітко обґрунтовано актуальність проблеми, науково коректно сформульовано мету, яка корелює з темою та конкретизується у завданнях,

окреслено об'єкт і предмет роботи. Логічно окреслено систему використаних у роботі дослідницьких методів.

У першому розділі дисертаційної роботи *«Теоретичні основи розвитку інноваційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти»* автор глибоко проаналізував переваги і обмеження цілого спектру сучасних теорій управління інноваційної діяльності керівника ЗНЗ та сконцентрував свою увагу на найважливіших проблемах вдосконалення професійної підготовки сучасного директора школи, які розглядаються й аналізуються в психології та педагогіці. Автор обґрунтував, з чим ми погоджуємося, природу категорій «інноваційна компетентність», «готовність до інноваційної діяльності», «інноваційний потенціал», «інноваційна спрямованість» і довів відмінні способи їх конструювання у різних педагогічних контекстах управлінської діяльності керівника на власному прикладі. Але поряд з цим він визначив ще одну проблему – розвиток інноваційної компетентності керівників ЗНЗ шляхом впровадження кредитно-модульної системи навчання у післядипломній освіті.

У другому розділі роботи *«Педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ»* дисертант вдало обґрунтував вибір методології для власного дослідження проблеми.

Аналізуючи дослідження багатьох науковців, дисертант підтверджує, що розвиток інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти – це складний багатосторонній процес озброєння керівників теоретичними знаннями і практичними вміннями зі здійснення планомірного, прогнозованого та технологічно забезпеченого управління ЗНЗ, спрямованого на зміни їхніх позицій у навчальному процесі: з пасивних приймачів інформації на активних суб'єктів особистісно-професійного розвитку, що передбачає переорієнтацію педагогічного процесу з формування готовності керівників ЗНЗ до інноваційної діяльності на педагогічний супровід розвитку їхньої інноваційної компетентності.

При цьому автор розглядає методологічну основу педагогічного супроводу розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ в умовах післядипломної

освіти, яку становить єдність системного, середовищного, особистісного, діяльнісного і компетентнісного підходів. С.П. Загороднім з'ясовано, що педагогічний супровід розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти доцільно здійснювати за такими змістовими напрямками: курсова підготовка в закладах післядипломної освіти, міжкурсова підготовка шляхом тьюторського супроводу районних методичних кабінетів (центрів) та самостійна робота шляхом використання адресної допомоги викладачів та можливостей мережі Інтернет.

На нашу думку, цінними є пошуки автора у розробці концептуальної технології щодо розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ до управління *інноваційної діяльності учасників освітнього процесу* та в контексті цього виділення форм, методів та засобів навчання стосовно управління *інноваційної діяльності в ЗНЗ* на прикладі шкіл, які працюють в інноваційному режимі та дають можливість майбутньому фахівцю усвідомити проблеми управління *інноваційної діяльності* та створити необхідні педагогічні умови. Окремий підрозділ другого розділу відведений аналізу методики дослідження, результати якого представлені у наступному розділі роботи. Автор описує запропонований ним підхід проведення багаторівневого аналізу досліджуваної проблеми.

Третій розділ *«Організація та результати проведення педагогічного експерименту»* є емпірично спрямованим, вибудованим на результатах низки педагогічних досліджень. Виходячи з обраної методології, дисертант застосовує кількісний та якісний аналіз даних дослідження. Для визначення результатів впливу педагогічних умов та ефективності використання моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ була розроблена програма діагностування, що проводиться в три етапи, які представлені у моделі. Перший етап – формування готовності керівника ЗНЗ до інноваційної діяльності; другий етап – формування основних компонентів інноваційного потенціалу керівника ЗНЗ; третій етап – забезпечення єдності компонентів готовності до інноваційної

діяльності та розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти.

Кількісний аналіз динаміки зміни рівнів розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ на різних етапах підготовки показує, що вихідні показники в контрольній та експериментальній групах приблизно однакові. Результати діагностування після другого та третього етапів вказують на те, що ступінь впливу визначених педагогічних умов на розвиток інноваційної компетентності керівників ЗНЗ є неоднаковим, але в комплексі впливу визначених педагогічних умов та розробленої моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ дає позитивний результат, що підтверджується результатами дослідження.

Ці результати підтверджують висунуті автором припущення і вказують на ефективність запропонованої експериментальної програми розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ.

Завершується робота досить розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, вони є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані: для подальшого теоретичного й емпіричного дослідження проблеми підготовки керівників ЗНЗ до інноваційної діяльності засобами інформаційно-комунікативних технологій; для проведення педагогічних досліджень щодо впливу на якість розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ факторів, таких як: мотивація навчання, зміст навчання, стан матеріально-технічної бази; у

практиці державного управління та при розробці громадських ініціатив у напрямі врегулювання та розвитку якості освіти, суспільних відносин; у навчальному процесі, а саме: у викладанні курсів із професійної освіти, психології, філософії у вищих педагогічних навчальних закладах.

***Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій
дисертації в опублікованих працях***

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 18 публікаціях, з яких: 2 колективні монографії, 2 навчально-методичні посібники, 5 статей у фахових наукових виданнях, 2 – у закордонних періодичних виданнях, 5 – тез, 2 – у професійних виданнях.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам ДАК України та «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника». Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Основні положення дисертації широко апробовані на 13-ти наукових конференціях різних рівнів, різноманітних семінарах та інших наукових заходах та проектах.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертанта, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають дослідницьку проблему взаємодії розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ та підготовки майбутніх фахівців до управління інноваційної діяльності учасників освітнього процесу. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться ДАК МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого С.П. Загороднім дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. Визначаючи у тексті дисертації й автореферату мету дослідження, дисертант дещо звужив її зміст. Відповідно авторської точки зору, мета формулюється таким чином: «визначення, теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов і моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ. Але правильним є те, що своїм дослідженням С.П. Загородній запропонував новий підхід до обраної проблеми, намітив перспективні заходи для *практики* перепідготовки фахівців – керівників ЗНЗ на основі технологічного забезпечення педагогічного процесу у системі післядипломної освіти, які вносять принципові зміни з погляду перспектив науково-дослідницького та практичного педагогічного формування інноваційної компетентності організаторів загальної середньої школи.

2. Не зовсім вдало, на наш погляд, структуровано розділи дисертації. Не зрозуміло чому у третьому розділі, де мова йде про організацію та результати проведення педагогічного експерименту розкриваються особливості моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ, не подані при цьому педагогічні умови, які знайшли місце у другому розділі.

3. В аналізі вітчизняного та зарубіжного досвіду автором недостатньо опрацьовано наукові дослідження європейських і американських учених щодо

розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ. На нашу думку, було б доцільніше приділити увагу феномену дослідження у одній-двох країнах ЄС і дати їх більш ґрунтовний аналіз.

4. Вимагає, на наш погляд, більш глибокого аналізу результати функціонування експериментальної методичної системи розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у *різних* навчальних закладах системи післядипломної освіти.

В цілому, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути враховані у подальшій науковій роботі дисертанта.

Загальний висновок

Дисертаційна робота С.П.Загороднього на тему **«Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти»** виконана вперше і поглиблює існуючі знання професійної освіти, а саме є суттєвим внеском до управління ЗНЗ.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в ній отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливу наукову проблему, яка полягає у концептуалізації особливостей та виявленні тенденцій щодо підготовки керівників ЗНЗ до розвитку інноваційної компетентності в системі післядипломної освіти.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему **«Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти»**, представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від

24 липня 2013 року, а її автор – Загородній Сергій Петрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти .

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри методики навчання

іноземних мов Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського

Н.В.Зарічанська

Зарічанська Н.В.

46 " 06

